

BULLETIN OF ECONOMIC THEORY AND ANALYSIS

Journal homepage: <https://dergipark.org.tr/pub/beta>

Görelî Yoksulluktaki Değişimlerin Bileşenlerine Ayrıştırılması: Türkiye Örneği

Selçuk GEMİCİOĞLU <https://orcid.org/0000-0001-7952-5456>

To cite this article: Gemicioğlu, S. (2023). Görelî Yoksulluktaki Değişimlerin Bileşenlerine Ayrıştırılması: Türkiye Örneği. *Bulletin of Economic Theory and Analysis*, 8(2), 203-224.

Received: 30 Apr 2023

Accepted: 08 Jul 2023

Published online: 31 Dec 2023

©All right reserved

Bulletin of Economic Theory and Analysis

Volume 8, Issue 2, pp. 203-224, 2023

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/beta>

Original Article / Araştırma Makalesi

Received / Alınma: 30.04.2023 Accepted / Kabul: 08.07.2023

Görelî Yoksulluktaki Değişimlerin Bileşenlerine Ayrıştırılması: Türkiye Örneği

Selçuk GEMİCİOĞLU^a

^aDr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Van, TÜRKİYE

<https://orcid.org/0000-0001-7952-5456>

ÖZ

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de görelî yoksulluktaki değişimleri nominal ve reel açıdan ekonomik büyüme, gelirin yeniden dağılımı ve yoksulluk sınırındaki değişim bileşenleri olmak üzere üç bileşene ayırmaktır. Çalışmanın bir diğer amacı ise bu bileşenlerin görelî yoksulluktaki değişimlere olan yüzdesel katkılarını hesaplamaktır. Ayrıştırma analizi, 2011-2021 dönemi Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması’ndan ulaşılan mikro veri setleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıştırma analizi sonuçlarına göre ele alınan tüm dönemlerde görelî yoksulluktaki değişimler üzerinde hem nominal hem de reel açıdan ekonomik büyümenin her zaman azaltıcı bir etkiye sahip olduğu görülürken yoksulluk sınırındaki değişimin her zaman artırıcı bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Görelî yoksulluktaki değişimler üzerinde gelirin yeniden dağılım bileşeninin nominal açıdan zayıf ve belirsiz bir etkiye sahip olduğu, reel açıdan ise bazı dönemlerde önemli etkilere sahip olabileceği ortaya çıkmıştır. Buna ilaveten nominal açıdan görelî yoksulluktaki değişimlerin gelirin yeniden dağılımı bileşeninden ziyade daha çok ekonomik büyüme ve yoksulluk sınırındaki değişim bileşenleri tarafından açıklandığı bulunmuştur. Reel açıdan ise görelî yoksulluktaki değişimlerin bazı dönemlerde üç bileşen tarafından da açıklanabildiği ortaya çıkmış fakat genel olarak ekonomik büyüme ve yoksulluk sınırındaki değişim bileşenlerinin görelî yoksulluktaki değişimlerden sorumlu olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Görelî Yoksulluk, Ekonomik Büyüme, Gelirin Yeniden Dağılımı, Yoksulluk Sınırı, Ayrıştırma Analizi

JEL Kodu

D31, I32, O15

İLETİŞİM Selçuk GEMİCİOĞLU, ✉ selcukgemici28@gmail.com, ☎ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Van, TÜRKİYE

The Decomposition of Changes in Relative Poverty: The Case of Turkey

ABSTRACT

The paper aims to decompose the changes in relative poverty in Turkey into three components, in nominal and real terms, economic growth, income redistribution, and change in the poverty line. Another aim of the paper is to calculate the components' percentage contributions to changes in relative poverty. We apply decomposition analysis using micro data set from the Income and Living Conditions Survey 2011-2021. Results of decomposition analysis show that for all periods in terms both nominal and real the economic growth reduces relative poverty, while the poverty line change increases it. In nominal terms, the income redistribution component has a weak and uncertain effect on the changes in relative poverty, while in real terms, it may have substantial effects in some periods. We also find that in terms of nominal, the changes in relative poverty are largely explained by the poverty line change component and economic growth component rather than the income redistribution component. We find that in terms of real, the changes in relative poverty can be explained by all three components in some periods, but in general, the components of economic growth and the change in the poverty line are responsible for the changes in relative poverty.

Keywords

Relative Poverty, Economic Growth, Income Redistribution, Poverty Line, Decomposition Analysis

JEL Classification

D31, I32, O15

1. Giriş

Son çeyrek yüzyılı aşkın bir süredir dünya genelinde mutlak yoksulluk düzeyinde önemli düşüşler yaşanmıştır. World Bank (2023a)'ya göre dünya çapında 1985 yılında %39 olan mutlak yoksulluk oranı 2019 yılına gelindiğinde %8,5'e kadar gerilemiştir¹. Dünya çapında mutlak yoksulluk düzeyinde yaşanan büyük düşüslere rağmen, görelî yoksulluk düzeyinin hala yüksek olduğu ülkeler vardır ve Türkiye'de bu ülkelerden bir tanesidir. OECD (2023)'e göre 2019 yılında OECD ülkeleri arasında Türkiye %15 ile en yüksek görelî yoksulluk oranına sahip dokuzuncu ülkedir². Bu da Türkiye'de hala görelî yoksulluğun önemli bir sorun olmaya devam ettiğinin bir göstergesidir.

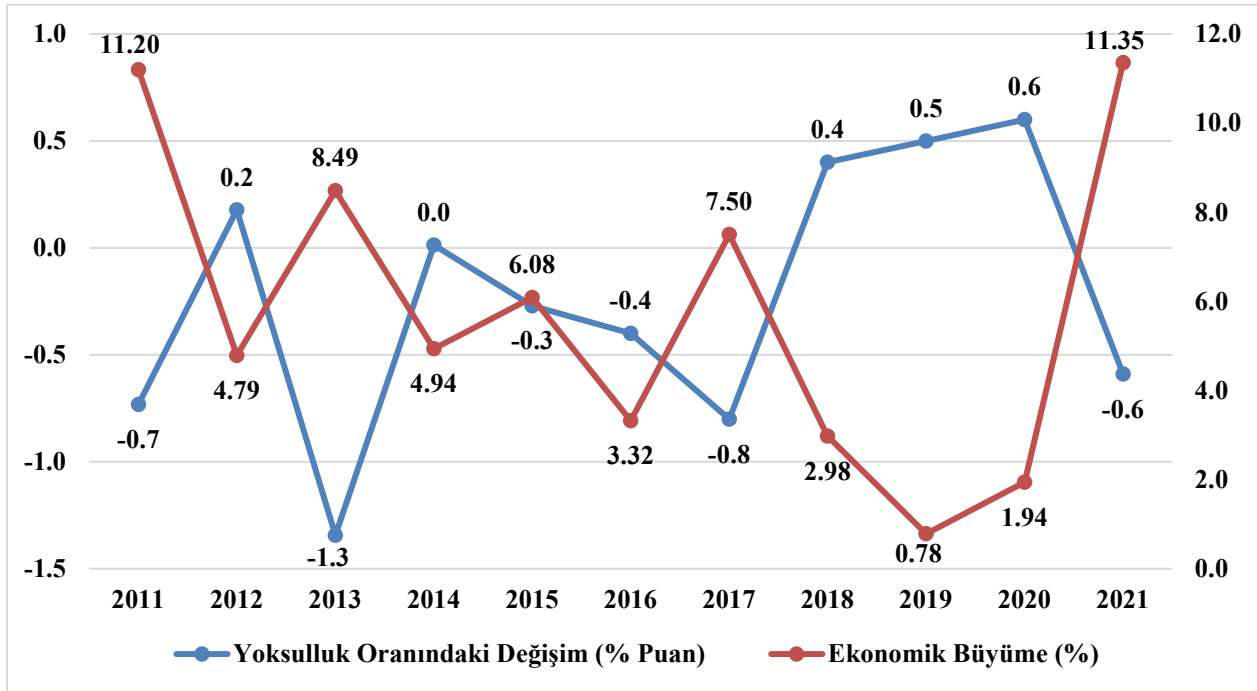
Ekonomik büyüme yoksulluğun azalmasını sağlayan en temel faktördür. Ekonomik büyüme yoksullara fayda sağlasa da bu fayda düzeyini belirleyen diğer önemli bir unsur ise gelir eşitsizliğidir. Gelir eşitsizliğinin yüksek olduğu ülkelerde ekonomik büyümeden yoksullar daha az faydalanırken, gelir eşitsizliğinin düşük olduğu ülkelerde ise daha fazla faydalanmaktadır. Bu

¹ Burada Dünya Bankası tarafından hesaplanan mutlak yoksulluk oranına ilişkin istatistikler verilmiştir. Mutlak yoksulluk oranı, 2017 yılı satın alma gücü paritesine göre günlük 3,65 ABD Doları yoksulluk sınırı kabul edilerek hesaplanmıştır.

² Görelî yoksulluk oranı eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert medyan gelirinin %50'si yoksulluk sınırı kabul edilerek hesaplanmıştır.

doğrultuda Türkiye'nin son yıllardaki ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği istatistikleri incelendiğinde, World Bank (2023b)'ye göre 2011-2021 döneminde ortalama %5,8 gibi görece yüksek bir ekonomik büyüme oranına ulaşıldığı görülürken, TÜİK (2023)'e göre aynı dönemde Gini katsayısının da ortalama 0,401 gibi yine yüksek bir değer aldığı görülmüştür³. Buna göre 2011-2021 döneminde Türkiye'de yaşanan yüksek gelir eşitsizliğinin yoksulların ekonomik büyümeden yararlanmasını önleyici bir rol üstlendiği söylenebilir.

Türkiye'de yoksulluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi daha iyi anlayabilmek için Şekil 1'de 2011-2021 dönemine ait yoksulluk oranındaki değişim ve ekonomik büyüme oranlarına ilişkin istatistiklere yer verilmiştir.

Şekil 1. Yoksulluk ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki (2011-2021). Dünya Bankası ve Türkiye İstatistik Kurumundan (TÜİK) elde edilen veriler kullanılarak hesaplanmıştır.

Şekil 1'de birincil eksen, mavi çizgiler ile gösterilen yoksulluk oranındaki değişimi verirken ikincil eksen, kırmızı çizgiler ile ifade edilen ekonomik büyüme oranını vermektedir. Burada net bir şekilde görüleceği yoksulluk oranındaki değişim ile ekonomik büyüme oranının büyüklüğü arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Diğer bir ifadeyle ekonomik büyüme oranının

³ TÜİK (2023)'e göre ele alınan dönemde Gini katsayısı en düşük değeri 0,391 ile 2014 yılında, en yüksek değeri ise 0,410 ile 2020 yılında almıştır.

yüksek olduğu yıllarda yoksulluk oranı azalırken, ekonomik büyüme oranının düşük olduğu yıllarda yoksulluk oranı artış göstermektedir. Daha ayrıntılı bir şekilde incelenecek olursa, ekonomik büyüme oranının görece yüksek olduğu 2011, 2013, 2015, 2017 ve 2021 yıllarında yoksulluk oranı azalırken, ekonomik büyüme oranının görece düşük olduğu 2012, 2018, 2019 ve 2020 yıllarında yoksulluk oranı artış göstermiştir. Bu açıdan bakıldığında, Türkiye’de ekonomik büyümenin tek başına yoksulluğu azaltmada yeterli olmadığı ortadadır. Yüksek ekonomik büyüme performansının sergilenmediği dönemler dışında, Türkiye gibi gelir eşitsizliğinin yüksek olduğu bir ülkede görece düşük bir ekonomik büyümenin yanı sıra ancak gelir eşitsizliğinde kayda değer bir iyileşme olduğunda yoksulluk oranında düşüşler yaşanabilmektedir. Selim & Yıldız (2013) Türkiye’de 2006 ve 2007 yıllarında yaşanan ekonomik büyüme sürecinin yoksul yanlısı olduğunu, 2008 ve 2009 yıllarında ise ekonomik büyümenin yoksul yanlısı olmadığını göstermişlerdir. Ekonomik büyümenin yoksul yanlısı olmamasını da yoksul bireylerin gelirden aldığı paylarda yaşanan azalmaya bağlamışlardır.

Türkiye gibi enflasyonun yüksek olduğu bir ülkede, ekonomik büyümenin yoksulluk üzerindeki olumlu etkisi daha sınırlı bir düzeyde gerçekleşebilmektedir. Çünkü düşük gelir gruplarında yer alan bireyler için ekonomik büyümeden kaynaklanan gelir artışının yoksulluk üzerindeki olumlu etkisi, yüksek enflasyon ile birlikte azalabilmektedir. Ayrıca Türkiye’de üst gelir gruplarındaki bireylere kıyasla alt gelir gruplarında yer alan bireylerin karşı karşıya kaldığı enflasyonun daha yüksek olduğu (Gürsel & Acar, 2015; Akkoç & Kızılırmak, 2021) düşünüldüğünde, ekonomik büyümenin olumlu etkilerinin yoksullar için daha da sınırlı bir düzeyde gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu açıdan ele alındığında, Fujii (2017)’de ifade edildiği gibi nominal ve reel ekonomik büyümenin yoksulluk üzerindeki olumlu etkileri farklılık gösterebilmekte olup nominal ekonomik büyümeye kıyasla reel ekonomik büyümenin yoksulluk üzerindeki azaltıcı etkisi daha düşük düzeylerde gerçekleşebilmektedir.

Yoksulluktaki değişimi açıklamada ekonomik büyüme ve dağılımsal etkilerin yanı sıra yoksulluk sınırındaki değişimin de oldukça önemli olduğu düşünülmektedir (Fan & Zou, 2023). Yoksulluk sınırı yıldan yıla değiştiği için bireyler zaman içinde yoksullaşabilmektedir. Başka bir ifadeyle ekonomik büyümenin sağlamış olduğu gelir artışı, hanehalkı kullanılabilir eşdeğer fert medyan gelirinin artmasına yol açarak yoksulluk sınırının yükselmesine neden olmaktadır. Ancak alt gelir gruplarındaki bireylerin gelirlerinde yaşanan artışlar yoksulluk sınırındaki bu yükselişe ayak uyduramadığında yoksulluk artmaktadır. Bu doğrultuda yoksulluktaki değişimi ekonomik

büyüme (ortalama gelirdeki değişimin etkisi) ve gelirin yeniden dağılımı (gelir dağılımındaki değişimin etkisi) şeklinde iki bileşene ayırtıran çalışmaların (Datt & Ravallion, 1992; Fujii, 2017; Kakwani, 2000; Luo, 2022; Shorrocks, 2013; Sahoo vd., 2023; Şeker & Jenkins, 2015) aksine, bu çalışmada Fan & Zou (2023) tarafından yoksulluk sınırındaki değişimi de dikkate alacak şekilde geliştirilen ayırtırma yöntemi kullanılarak, Türkiye’de görel yoksulluktaki değişimlerin nominal ve reel açıdan ekonomik büyüme, gelirin yeniden dağılımı ve yoksulluk sınırındaki değişim bileşeni olmak üzere üç bileşene ayırtırılması amaçlanmıştır.

Çalışmada cevaplanmak istenen araştırma soruları ise şu şekildedir: i) nominal ve reel açıdan görel yoksulluktaki değişim üzerinde ekonomik büyüme, gelirin yeniden dağılımı ve yoksulluk sınırındaki değişim bileşenlerinin etkisi ne yöndedir? ii) nominal ve reel açıdan görel yoksulluktaki değişime bu üç bileşenden hangisinin ya da hangilerinin katkısı daha yüksektir? iii) görel yoksulluktaki değişim üzerinde ekonomik büyümenin katkısı nominal ve reel açıdan ne ölçüde farklılaşmaktadır?

Çalışmanın literatüre iki açıdan katkı sağlaması beklenmektedir. İlki, görel yoksulluğu açıklamada ekonomik büyüme ve gelirin yeniden dağılım etkisinin yanı sıra yoksulluk sınırındaki değişimin de etkisini göz önünde bulundurarak ayırtırma analizinin gerçekleştirilmesidir. Diğer katkı ise Türkiye’de zaten çok sınırlı bir uygulama alanına sahip olan yoksulluğa yönelik ayırtırma analizlerine bir yenisini eklenerek önceki çalışmalardan elde edilen bulgularla karşılaştırma yapma fırsatı tanınmasıdır.

Çalışmanın geri kalan kısmı şu şekilde yapılandırılmıştır. Sonraki bölümde yoksulluk ile ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişki teorik açıdan açıklanmaya çalışılmış olup uygulamalı çalışmalardan elde edilen bulgular özetlenmiştir. Üçüncü bölümde veri seti ve ayırtırma yöntemi tanıtılmıştır. Dördüncü bölümde ayırtırma analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiş ve yorumlanmıştır. Son bölümde ise ulaşılan sonuçlar verilmiş ve politika önerilerinde bulunulmuştur.

2. Literatür

Literatürde yoksulluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki sızma teorisi ile açıklanmaya çalışılmıştır. Sızma teorisine göre ekonomik büyümeden önce üst gelir gruplarındaki bireyler faydalanır, ardından üst gelir gruplarındaki bireyler ekonomik büyümenin sağlamış olduğu kazançları harcamaya başladığında yoksul bireyler bu harcamalardan dolaylı olarak faydalanırlar.

Diğer bir ifadeyle, ekonomik büyüme ile birlikte gelirlerinde artış yaşayan üst gelir grubundaki bireyler artan gelirlerinin bir kısmını tüketim harcamasına ya da yatırıma ayırmaktadır. Tüketim harcamalarındaki artış, mal ve hizmet talebini artırarak işgücü piyasasında emek talebinin artmasına ve böylece hem ücretlerde hem de istihdamda artış yaşanmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca ücretlerin yükselmesi ekonomide bir çarpan etkisinin de ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Yeni iş yatırımlarının yapılması ise yeni işlerin yaratılmasına ve istihdam edilen bireylerin gelirlerinin artmasına katkıda bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, ekonomik büyümenin faydalarından oransal olarak her zaman yoksullar daha az yararlanmaktadır (Kakwani vd., 2000).

Zamanla sızma teorisinin geçerliliğine yönelik şüpheli yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bunun temel iki nedeni vardır. İlk üst gelir gruplarındaki bireylerin marjinal tasarruf eğiliminin görece daha yüksek olması sonucu, gelir artışlarının tüketim harcamalarında sınırlı düzeyde bir artış yaratmasıdır. Diğeri ise üst gelir gruplarındaki bireylerin gelirlerindeki artışları, finansal piyasalarda değerlendirerek sınırlı düzeyde yeni iş yatırımlarında bulunmalarıdır. Bu durum aynı zamanda gelir ve servet eşitsizliğinde de bir artışa yol açarak sızma etkisinin görülme olasılığını daha da azaltmaktadır. Buna ilaveten sızma etkisinin görülmemesi, ekonomik büyüme ile birlikte emekten tasarruf edici bir sermaye oluşumunun da ortaya çıkmasına bağlanmaktadır (Basu & Mallick, 2008).

Yoksulluk düzeyi ortalama gelir ve gelir eşitsizliği olmak üzere iki faktörle açıklanabilmektedir (Kakwani vd., 2000). Ortalama gelirdeki artış, yoksulluğun azalmasına gelir eşitsizliğindeki artış ise yoksulluğun artmasına neden olmaktadır. Buna göre ekonomik büyümenin yoksulluğu azaltıcı etkisi olmasına rağmen, ekonomik büyümeye eşlik eden artan ya da azalan gelir eşitsizliği yoksulluğun hangi yönde ve ne ölçüde hareket edeceğini belirleyen diğer önemli unsurdur. Kakwani vd. (2000) aynı ekonomik büyüme oranına sahip ülkeler arasında yoksulluğu azaltmada önemli farklılıklar yaşandığını belirtmekte olup bu farklılıkların gelir eşitsizliği ile açıklanabileceğini ifade etmişlerdir. Aynı ekonomik büyüme oranına sahip ülkeler arasında ekonomik büyümeye eşlik eden artan gelir eşitsizliği o ülkede yoksulluğun daha yavaş bir şekilde azalmasına yol açacaktır. Diğer durumda aynı ekonomik büyümeye sahip ülkeler arasında ekonomik büyümeye eşlik eden azalan gelir eşitsizliği ise o ülkede yoksulluğun daha hızlı bir şekilde azalmasını sağlayacaktır. Bu durum yoksul yanlısı büyüme olarak adlandırılmaktadır. Buna ilaveten yoksul yanlısı büyüme ekonomik büyüme ile birlikte yoksullukta yaşanan düşüş olarak da tanımlanmaktadır (Ravallion & Chen, 2003). Yoksul yanlısı büyüme, yoksul olmayanlara kıyasla

yoksulların ekonomik büyümenin sağlamış olduğu faydadan oransal olarak daha fazla yararlandığını göstermektedir.

Yoksulluktaki değişimleri açıklamada uygulamalı çalışmalardan öncelikle ekonomik büyüme ve dağılımsal etkilerin dikkate alındığı çalışmalar incelenmiştir. Anwar (2010) Pakistan'da 1988-1999 ve 2004-2005 dönemleri için yoksulluğun boyutundaki değişimlerin yalnızca ortalama gelirdeki (harcama) büyümeden değil aynı zamanda dağılımsal etkilerden kaynaklandığı sonucuna ulaşmıştır. Reyes & Tabuga (2011) Filipinler hanehalkı ve harcama verilerini kullanarak 2003-2006 ve 2006-2009 dönemleri için gerçekleştirdikleri çalışmada yoksulluğun azaltılmasında ekonomik büyümenin son derece önemli olduğu sonucuna ulaşmakla birlikte gelir dağılımının da etkili bir faktör olduğunu göstermişlerdir. Bununla birlikte görece yüksek düzeydeki ekonomik büyüme oranlarına ulaşıldığında, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğindeki azalış ile yoksulluğu azaltma gücünün arttığını bulmuşlardır. Şeker & Jenkins (2015) çalışmalarında 2003-2012 dönemi için Türkiye'de mutlak yoksulluk oranının azalmasından dağılımsal ve nüfusun kompozisyonundaki değişimlerden ziyade temel olarak ekonomik büyüme oranındaki değişimin sorumlu olduğunu göstermişlerdir. Luo (2022) çalışmasında 2007-2018 döneminde Çin'in kırsal kesimleri için ekonomik büyümenin hem mutlak hem de görece yoksulluktaki değişimler üzerinde önemli bir azaltıcı etkiye sahip olduğunu ve dağılımsal etkilerin ekonomik büyümenin azaltıcı etkisini dengeleyici bir nitelikte olduğunu bulmuştur. Buna ilaveten toplamda, mutlak yoksulluğun önemli ölçüde azaldığını ve görece yoksulluğun 2007'den 2018'e yükseldiği sonucuna ulaşmıştır. Sahoo vd. (2023) Hindistan'ın en yüksek ekonomik büyüme performansı sergilediği 2004-2011 dönemi için yirmi büyük Hindistan eyaletinde hem kırsal hem de kentsel yoksulluktaki değişimi büyüme ve dağılımsal etkiler olmak üzere iki parçaya ayırtmıştır. Ekonomik büyümenin kırsal yoksulluğun azaltılmasında kilit bir rol oynamasına karşın artan eşitsizliğin kentsel yoksulluğun azaltılmasında bir engel teşkil ettiğini bulmuşlardır. Buna ilaveten daha yüksek ekonomik büyümenin mutlaka yoksul yanlısı olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Yoksulluktaki değişimi açıklamada ekonomik büyüme ve dağılımsal etkilerin yanı sıra yoksulluk sınırındaki değişimin etkisini göz önünde bulunduran sınırlı sayıda çalışmaları incelendiğinde, yoksulluktaki değişim üzerinde yoksulluk sınırındaki değişimin etkisinin göz ardı edilemeyecek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Shorrocks & Kolesnikov (2001) Rusya'da 1985-1999 dönemindeki yoksulluk eğilimlerini açıklamada gelir eşitsizliğinden ziyade ekonomik büyüme bileşeni ve yoksulluk sınırındaki değişim bileşeninin baskın rol oynadığı sonucuna

ulaşmışlardır. Fan & Zou (2023) 2010-2018 döneminde Çin’de yoksulluk sınırındaki değişimin ve ekonomik büyümenin görelî yoksulluktaki değişimi büyük ölçüde açıkladığını, mutlak yoksulluktaki değişimi açıklamada ise yoksulluk sınırındaki değişimlerden ziyade ekonomik büyüme ve gelirin yeniden dağılımının daha önemli olduğunu bulmuşlardır. Aristondo vd. (2023) Kıbrıs, İzlanda, İtalya, Portekiz, Slovakya ve Birleşik Krallık için 2007-2016 döneminde yoksulluktaki değişimin temel kaynağının ülkeler arasında farklılık gösterdiğini bulmuşlardır. Slovakya’da yoksullukta yaşanan artışın ana kaynağının yoksulluk sınırındaki değişim olduğunu göstermişlerdir. Buna karşılık, İzlanda’da yoksulluktaki değişimin asıl nedeninin ekonomik büyüme olduğu, İtalya’da ise yoksulluğun artmasındaki ana faktörün yeniden dağılım bileşeni olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

3. Veri ve Yöntem

3.1. Veri

Görelî yoksulluk için ayrıştırma analizi, 2006 yılından beri Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından düzenli bir şekilde gerçekleştirilen Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması’ndan (GYKA) ulaşılan mikro veri setleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. GYKA, Türkiye nüfusunu temsil etme gücüne sahip olup yoksulluk, gelir eşitsizliği ve sosyal dışlanma gibi sosyo-ekonomik sorunları incelemek için yapılan bir araştırmadır. Görelî yoksulluk için ayrıştırma analizi 2011, 2013, 2015, 2017, 2019 ve 2021 yıllarına ilişkin veriler kullanılarak, sırası ile 2011-2013, 2013-2015, 2015-2017, 2017-2019, 2019-2021 ve 2011-2021 dönemleri için gerçekleştirilmiştir.

3.2. Ayrıştırma Analizi

Görelî yoksulluktaki değişimi ekonomik büyüme, gelirin yeniden dağılımı ve yoksulluk sınırındaki değişim olmak üzere üç bileşene ayırtırmak için Datt & Ravallion (1992), Shorrocks & Kolenikov (2001) ve Shorrocks (2013) çalışmalarından faydalanarak Fan & Zou (2023) tarafından geliştirilen ayrıştırma yöntemi kullanılmıştır.

Datt & Ravallion (1992) yoksulluktaki değişimi ekonomik büyüme ve gelirin yeniden dağılımı olmak üzere iki parçaya ayırtıran bir yöntem önermiştir. Bu ayrıştırma yöntemi aşağıda tanıtılmıştır.

$$\Delta P = P_2 - P_1 = [P(\mu_2, L_r) - P(\mu_1, L_r)] + [P(\mu_r, L_2) - P(\mu_r, L_1)] + e \quad (1)$$

1 nolu eşitlikte 1 ve 2 alt indisleri başlangıç ve bitiş dönemlerini ifade etmektedir. Buna göre $P_2 - P_1$ başlangıç ve bitiş dönemi yoksulluk oranları arasındaki farkı diğer bir ifade ile yoksulluk oranındaki değişimi ΔP vermektedir. $\mu_i (i = 1, 2, r)$ sırası ile başlangıç ve bitiş dönemleri için ortalama geliri ve referans grup için ortalama geliri temsil etmektedir. $L_j (j = 1, 2, r)$ sırası ile başlangıç ve bitiş dönemleri için Lorenz eğrisini ve referans grup baz alınarak oluşturulan Lorenz eğrisini ifade etmektedir. e ise açıklanamayan bir artık terimi temsil etmektedir. Eşitliğin sağ tarafındaki ilk parça $[P(\mu_2, L_r) - P(\mu_1, L_r)]$ ekonomik büyümenin yoksulluktaki değişim üzerindeki etkisini vermektedir. Başka bir ifadeyle, bu parça Lorenz eğrisi sabitken, ortalama gelirden meydana gelen değişimlerin yoksullukta yarattığı değişim olarak ifade edilen büyüme bileşenini temsil etmektedir. Eşitliğin sağ tarafındaki diğer parça $[P(\mu_r, L_2) - P(\mu_r, L_1)]$ ise gelirin yeniden dağılımının yoksulluktaki değişim üzerindeki etkisini vermektedir. Diğer bir ifadeyle, bu parça ortalama gelir sabitken Lorenz eğrisinde meydana gelen değişimlerin yoksullukta yarattığı değişim olarak ifade edilen yeniden dağılım bileşenini temsil etmektedir. Fan & Zou (2023) 1 nolu denklemdeki ayrıştırma yönteminin iki problemle karşı karşıya olduğunu belirtmiştir. Birincisi referans seçiminin büyüme ve yeniden dağılım bileşenlerinin alacağı değeri etkilemesidir. İkincisi ise bu ayrıştırma yönteminin açıklanamayan bir artık terimi içermesidir başka bir ifadeyle tam bir ayrıştırma analizinin gerçekleştirilmesine izin vermemesidir.

Shorrocks (2013) tarafından önerilen ayrıştırma yöntemi ise artık terimi ortadan kaldırılarak tam bir ayrıştırma analizinin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Bu yöntem aynı zamanda Shapley ayrıştırma yöntemi olarak da bilinmektedir ve aşağıdaki şekilde uygulanmaktadır.

$$\begin{aligned} \Delta P = P_2 - P_1 = & \left\{ \frac{1}{2} [P(\mu_2, L_1) - P(\mu_1, L_1)] + \frac{1}{2} [P(\mu_2, L_2) - P(\mu_1, L_2)] \right\} \\ & + \left\{ \frac{1}{2} [P(\mu_1, L_2) - P(\mu_1, L_1)] + \frac{1}{2} [P(\mu_2, L_2) - P(\mu_2, L_1)] \right\} \end{aligned} \quad (2)$$

2 nolu eşitlikte sırası ile başlangıç ve bitiş dönemleri referans dönem olarak kullanılmakta olup büyüme ve yeniden dağılım bileşenlerinin değerleri her iki dönemin ortalaması alınarak hesaplanmaktadır. Bunun nedeni sadece başlangıç ya da bitiş dönemi referans dönem olarak kabul edildiğinde ayrıştırma analizi sonuçlarının farklılık göstermesidir. Eşitliğin sağındaki toplamın ilk parçasında başlangıç ve bitiş döneminde Lorenz eğrisi sabitken, başlangıç ve bitiş döneminde ortalama gelirdeki değişimlerin ortalaması alınarak büyüme bileşeninin göreceli yoksulluktaki

değişim üzerindeki etkisi hesaplanmıştır. Benzer şekilde eşitliğin sağındaki toplamın ikinci parçasında ise başlangıç ve bitiş döneminde ortalama gelir sabitken, başlangıç ve bitiş döneminde Lorenz eğrisindeki değişimlerin ortalaması alınarak yeniden dağılım bileşeninin yoksulluktaki değişim üzerindeki etkisi hesaplanmıştır.

1 ve 2 nolu eşitlikte ifade edilen ayrıştırma yöntemlerinin ortak ve olumsuz bir özelliği yoksulluk sınırındaki değişimleri dikkate almamasıdır. Diğer bir ifade ile bu iki ayrıştırma yöntemi başlangıç ve bitiş dönemi yoksulluk sınırlarının aynı olduğu varsayımı altında uygulanmakta fakat gerçekte yoksulluk sınırı dönemler arasında farklılaşmaktadır. Shorrocks & Kolenikov (2001) ekonomik büyüme ve yeniden dağılım bileşenlerinin yanı sıra yoksulluk sınırındaki değişimlerinin etkisini de dikkate alan bir ayrıştırma yöntemi önererek yoksulluktaki değişimi bileşenlerine ayırmıştır. Ancak bu ayrıştırma yöntemi de açıklanamayan bir artık terim içerdiğinden tam bir ayrıştırma yapmaya izin vermemektedir.

Fan & Zou (2023) hem tam bir ayrıştırmaya izin verecek hem de yoksulluk sınırındaki değişimlerinin etkisini de dikkate alacak şekilde yoksulluktaki değişimi; büyüme, yeniden dağılım ve yoksulluk sınırındaki değişim bileşenleri olmak üzere üç bileşene ayırtıran bir yöntem geliştirmişlerdir. Bu ayrıştırma yöntemi aşağıda tanıtılmıştır.

$$\begin{aligned} \Delta P = P_2 - P_1 &= [P(\mu_2, L_2, z_2) - P(\mu_1, L_1, z_1)] = \underbrace{\{[P(\mu_2, L_2, z_2) - P(\mu_2, L_2, z_1)]\}}_{\text{Yoksulluk Sınırı Değişim Bileşeni}} \\ &+ \underbrace{\left\{\frac{1}{2}[P(\mu_2, L_1, z_1) - P(\mu_1, L_1, z_1)] + \frac{1}{2}[P(\mu_2, L_2, z_1) - P(\mu_1, L_2, z_1)]\right\}}_{\text{Büyüme Bileşeni}} \\ &+ \underbrace{\left\{\frac{1}{2}[P(\mu_1, L_2, z_1) - P(\mu_1, L_1, z_1)] + \frac{1}{2}[P(\mu_2, L_2, z_1) - P(\mu_2, L_1, z_1)]\right\}}_{\text{Yeniden Dağılım Bileşeni}} \end{aligned} \quad (3)$$

3 nolu eşitlikte yer alan z_1 ve z_2 sırası ile başlangıç ve bitiş dönemi için yoksulluk sınırını vermektedir. $z_1 = z_2$ iken, 3 nolu eşitlik Shorrocks (2013) tarafından önerilen 2 nolu eşitlikteki ayrıştırma yöntemine dönüşmektedir. 3 nolu eşitliğin sağ tarafındaki ilk bileşen yoksulluk sınırındaki değişimin neden olduğu yoksulluktaki değişimi vermektedir. Diğer iki bileşen ise Shorrocks (2013) ayrıştırma yöntemindekiyle aynı şekilde sırası ile büyüme ve yeniden dağılım bileşenleridir.

4. Bulgular

Tablo 1’de 2011, 2013, 2015, 2017, 2019 ve 2021 yılları için nominal ve reel gelire göre hesaplanan ortalama gelir, yoksulluk sınırı ve göreceli yoksulluk oranına ilişkin istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 1

Nominal ve Reel Açısından Ortalama Gelir, Yoksulluk Sınırı ve Oranına İlişkin İstatistikler

Yıl	Nominal		Reel		
	Ortalama Gelir (TL)	Yoksulluk Sınırı (TL)	Ortalama Gelir (TL)	Yoksulluk Sınırı (TL)	Yoksulluk Oranı (%)
2011	10774	4069	6039	2281	16,12
2013	13250	5012	6406	2423	14,96
2015	16515	6246	6824	2581	14,69
2017	21577	7944	7683	2829	13,47
2019	28522	10793	7855	2972	14,42
2021	37400	14034	7964	2989	14,41
Yıl	Ortalama Gelirdeki Değişim (%)	Yoksulluk Sınırındaki Değişim (%)	Ortalama Gelirdeki Değişim (%)	Yoksulluk Sınırındaki Değişim (%)	Yoksulluk Oranındaki Değişim (% Puan)
2011	—	—	—	—	—
2013	22,98	23,18	6,07	6,24	-1,16
2015	24,64	24,62	6,52	6,50	-0,27
2017	30,65	27,19	12,59	9,60	-1,22
2019	32,19	35,86	2,24	5,08	0,95
2021	31,13	30,03	1,40	0,55	-0,01

Kaynak. 2011, 2013, 2015, 2017, 2019 ve 2021 GYKA’dan yazarın hesaplamalarıdır. Ortalama gelir eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert geliri kullanılarak hesaplanmıştır.

Tablo 1’de görüleceği üzere nominal gelir kullanılarak elde edilen istatistiklere göre ortalama gelir her iki yılda bir sürekli olarak artış göstermiş olup ortalama gelirdeki artış oranı kademeli olarak 2013 yılından 2019 yılına kadar %22,98’den %32,19’a yükselmiştir. 2021 yılında ise bu artış oranı %1,06 puan düşüş göstererek %31,13 değerini almıştır. Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert medyan gelirinin %50’si olarak belirlenen göreceli yoksulluk sınırında da ortalama gelire benzer şekilde sürekli artışlar yaşanmıştır. Yoksulluk sınırı için değişim oranı, 2011-2019 döneminde kademeli olarak %23,18’den %35,86’ya yükselmiş olup 2021 yılında %30,03’e gerilemiştir.

İlgili yıllara ilişkin reel gelirleri elde etmek için 2003 yılının baz yıl kabul edildiği TÜFE değerlerinden faydalanılmıştır. Ancak reel gelirler elde edilirken bir hususa dikkate edilmiştir. GYKA’da ilgili yılın gelir bilgileri bir önceki yıldan gelmektedir. Örneğin 2021 yılı GYKA’da 2020 yılı gelir bilgileri kullanılmaktadır. Bundan dolayı reel gelir elde edilirken 2011, 2013, 2015,

2017, 2019 ve 2021 yılları için sırası ile 2010, 2012, 2014, 2016, 2018 ve 2020 yılı TÜFE değerleri kullanılmıştır⁴.

Reel gelir kullanılarak elde edilen istatistiklere göre ortalama gelir ele alınan dönem boyunca artış göstermiş olup alt dönemler için hesaplanan artış oranları arasında önemli düzeyde farklılıklar göze çarpmıştır. 2011-2013 ve 2013-2015 dönemlerinde ortalama gelir için değişim oranları sırası ile %6,07 ve %6,52 değerlerini almıştır. Ortalama gelirdeki en yüksek değişim %12,59 ile 2015-2017 döneminde yaşanmıştır. Bu dönemden sonra ise ortalama gelirdeki değişimde çok önemli düzeyde düşüşler gözlemlenmiştir. 2017-2019 ve 2019-2021 dönemlerinde enflasyonla birlikte reel ortalama gelir için değişim oranları sırası ile %2,24 ve %1,40'a kadar gerilemiştir. İncelenen dönemde yoksulluk sınırı da ortalama gelire benzer bir seyir izlemiştir. Yoksulluk sınırındaki artış oranı 2013 yılından 2017 yılına kadar %6,24'den %9,60'a yükselmiş ardından 2017-2019 döneminde önce %5,08'e, 2019-2021 döneminde ise %0,55'e kadar gerilemiştir.

Görelî yoksulluk oranında ise 2011'den 2017'ye kadar düşüşler yaşandığı görülürken, görelî yoksulluk oranı 2017-2019 döneminde artmış ardından 2019-2021 döneminde tekrar azalmıştır. Görelî yoksulluk oranındaki değişim 2011-2013, 2013-2015, 2015-2017, 2017-2019 ve 2019-2021 dönemleri için sırasıyla -%1,16, -%0,27, -%1,22, %0,95 ve -%0,01 puandır. Ayrıca ele alınan yıllar için Lorenz eğrileri oldukça benzer olup 2011, 2013, 2015, 2017, 2019 ve 2021 yılları için Gini katsayıları ise 0,404, 0,400, 0,397, 0,405, 0,395 ve 0,401 değerlerini almıştır.

Tablo 2'de görelî yoksulluktaki değişimin bileşenlerine ayrıştırılması sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

---

⁴ TCMB veri tabanından elde edilen verilere göre 2010, 2012, 2014, 2016, 2018 ve 2020 yılları için TÜFE sırası ile 178, 207, 242, 281, 363, 470 değerini almıştır.

Tablo 2

Nominal ve Reel Açıdan Görelî Yoksulluktaki Değişimin Ayrıştırılması

Nominal				
Dönem	Görelî Yoksulluktaki Değişim (% Puan)	Yoksulluk Sınırlarındaki Değişim Bileşeni (% Puan)	Büyüme Bileşeni (% Puan)	Yeniden Dağılım Bileşeni (% Puan)
2011-2013	-1,16	5,48	-5,62	-1,03
2013-2015	-0,27	5,87	-5,81	-0,33
2015-2017	-1,22	6,44	-7,11	-0,55
2017-2019	0,95	7,91	-7,10	0,14
2019-2021	-0,01	6,68	-7,03	0,34
2011-2021	-1,71	13,85	-14,81	-0,76
Reel				
Dönem	Görelî Yoksulluktaki Değişim (% Puan)	Yoksulluk Sınırlarındaki Değişim Bileşeni (% Puan)	Büyüme Bileşeni (% Puan)	Yeniden Dağılım Bileşeni (% Puan)
2011-2013	-1,16	1,98	-1,91	-1,23
2013-2015	-0,27	2,03	-2,05	-0,25
2015-2017	-1,22	2,69	-3,51	-0,40
2017-2019	0,95	1,50	-0,69	0,15
2019-2021	-0,01	0,24	-0,50	0,25
2011-2021	-1,71	6,85	-7,19	-1,37

Hem nominal hem de reel açıdan gerçekleştirilen ayrıştırma analizi sonuçlarına göre yoksulluk sınırındaki değişim bileşeninin ele alınan tüm dönemlerde görelî yoksulluktaki değişim üzerinde artırıcı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Nominal açıdan yoksulluk sınırındaki değişimin görelî yoksulluktaki değişimi 2011-2013 döneminde %5,48 puan artırdığı görülürken, bu etkinin büyüklüğü 2017-2019 döneminde %7,91 puana kadar ulaşmış ardından 2019-2021 döneminde %6,68 puana gerilemiştir. 2011-2021 dönemi için yoksulluk sınırındaki değişimin görelî yoksulluktaki değişim üzerindeki artırıcı etkisi ise kümülatif olarak %13,65 puandır. Reel açıdan yoksulluk sınırındaki değişimin görelî yoksulluk üzerindeki artırıcı etkisi daha düşük düzeylerde. 2011-2013 döneminde bu etkinin büyüklüğü %1,98 puan iken, 2015-2017 döneminde %2,69 puana yükselmiştir. 2017-2019 ve 2019-2021 dönemlerinde bu etkinin büyüklüğü düşüşe geçerek sırası ile %1,50 ve %0,24 puan olarak gerçekleşmiştir. Kümülatif olarak ise 2011-2021 döneminde yoksulluk sınırındaki değişimin görelî yoksulluktaki değişim üzerindeki artırıcı etkisi %6,85 puandır.

Nominal ve reel açıdan büyüme bileşeninin görelî yoksulluktaki değişim üzerinde her zaman azaltıcı bir etkiye sahip olduğu görülmüş olup bu azaltıcı etkinin büyüklüğü 2015-2017

dönemine kadar artarken bu dönemden sonra bu etkinin büyüklüğünde bir düşüş yaşanmıştır. Nominal açıdan 2011-2013, 2013-2015, 2015-2017, 2017-2019 ve 2019-2021 dönemlerinde büyüme bileşeninin görelî yoksulluktaki değişim üzerindeki azaltıcı etkisi sırası ile %5,62, %5,81, %7,11, %7,10 ve %7,03 puan iken aynı dönemler için reel açıdan büyüme bileşeninin azaltıcı etkisi sırası ile %1,91, %2,05, %3,51, 0,69 ve 0,50 puan olarak gerçekleşmiştir. Net bir şekilde görüleceği üzere büyüme bileşeninin görelî yoksulluktaki değişim üzerindeki azaltıcı etkisi nominal açıdan yüksek iken, reel açıdan özellikle de 2017-2019 ve 2019-2021 dönemlerinde oldukça düşüktür. Kümülatif olarak ise nominal açıdan ekonomik büyümenin azaltıcı etkisi %14,81 puan iken, reel açıdan %7,19 puandır.

Nominal ve reel açıdan gerçekleştirilen ayrıştırma analizi sonuçları yoksulluk sınırındaki değişim ve büyüme bileşeninin aksine yeniden dağılım bileşeninin görelî yoksulluktaki değişim üzerinde belirsiz bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Görelî yoksulluktaki değişim üzerinde yeniden dağılım bileşeni 2011-2013, 2013-2015 ve 2015-2017 dönemlerinde azaltıcı bir etkiye sahipken 2017-2019 ve 2019-2021 dönemlerinde artırıcı bir etkiye sahiptir. Nominal açıdan yeniden dağılım bileşeninin görelî yoksulluktaki değişim üzerinde yarattığı etkinin büyüklüğü diğer iki bileşenin etkilerinin büyüklüğü ile karşılaştırıldığında çok sınırlı bir düzeyde kalmıştır. Ancak reel açıdan 2011-2013 ve 2019-2021 dönemlerinde yeniden dağılım bileşeninin görelî yoksulluktaki değişim üzerindeki etkisinin önemli düzeylerde olduğu görülmüştür. Kümülatif olarak ise 2011-2021 döneminde nominal ve reel açıdan yeniden dağılım bileşeninin görelî yoksulluktaki değişim üzerindeki etkisi sırası ile %0,76 ve %1,37 puanlık azalışlar olarak gerçekleşmiştir.

Özetle incelenen dönemlerde hem nominal hem de reel açıdan görelî yoksulluktaki değişim üzerinde büyüme bileşeninin azaltıcı, yoksulluk sınırındaki değişim bileşeninin ise artırıcı etki yarattığı ortaya çıkmıştır. Ancak görelî yoksulluktaki değişim üzerinde büyüme bileşeninin nominal etkisine kıyasla reel etkisinin daha düşük düzeylerde olduğu saptanmıştır. Diğer bir ifade ile enflasyonun ortalama gelir üzerindeki etkileri arındırıldığında ekonomik büyümenin görelî yoksulluktaki değişim üzerinde yarattığı azaltıcı etkinin daha düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Yeniden dağılım bileşeninin görelî yoksulluktaki değişim üzerinde gözlenen belirsiz etkisi ise diğer iki bileşenin etkisine göre nominal açıdan daha sınırlı düzeyde kalırken reel açıdan her zaman sınırlı düzeyde kalmamıştır.

Görelî yoksulluktaki değişime yoksulluk sınırındaki değişim, büyüme ve yeniden dağılım bileşenlerinin katkıları yüzdesel olarak aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanabilmektedir.

$$\%BYK_i = \frac{\text{İlgili Bileşenin Etkisi}_i}{|\text{Tüm Bileşenlere Ait Etkilerin Mutlak Değerleri Toplamı}|} \times 100, \quad i = 1, 2, 3 \quad (4)$$

4 nolu eşitlikte BYK, her bir bileşenin görelî yoksulluktaki değişime olan yüzdesel katkısını vermektedir. Eşitliğin payında ilgili bileşenin etkisi yer almaktadır. Eşitliğin paydasında ise görelî yoksulluktaki değişim üzerinde yoksulluk sınırındaki değişim, büyüme ve yeniden dağılım bileşenlerine ilişkin etkilerin mutlak değerlerinin toplamı yer almaktadır.

Tablo 3'te her bir bileşenin görelî yoksulluktaki değişime olan yüzdesel katkıları verilmiştir.

Tablo 3

Nominal ve Reel Açıdan Görelî Yoksulluktaki Değişime Bileşenlerin Katkıları (%)

Nominal			
Dönem	Yoksulluk Sınırdaki Değişim Bileşeni	Büyüme Bileşeni	Yeniden Dağılım Bileşeni
2011-2013	45,2	-46,3	-8,5
2013-2015	48,9	-48,4	-2,7
2015-2017	45,7	-50,4	-3,9
2017-2019	52,2	-46,9	0,9
2019-2021	47,6	-50,0	2,4
2011-2021	47,1	-50,3	-2,6
Reel			
Dönem	Yoksulluk Sınırdaki Değişim Bileşeni	Büyüme Bileşeni	Yeniden Dağılım Bileşeni
2011-2013	38,7	-37,4	-24,0
2013-2015	46,9	-47,3	-5,8
2015-2017	40,7	-53,2	-6,1
2017-2019	64,0	-29,7	6,3
2019-2021	24,0	-50,5	25,5
2011-2021	44,5	-46,6	-8,9

Tablo 3'te görüleceği üzere nominal açıdan görelî yoksulluktaki değişimin neredeyse tamamı yoksulluk sınırındaki değişim ve büyüme bileşeni tarafından açıklanabilmektedir. Ancak reel açıdan ele alındığında yeniden dağılım bileşeninin görelî yoksulluktaki değişime olan yüzdesel katkısı 2011-2013 ve 2019-2021 dönemlerinde sırası ile -%24 ve %25 değerlerini aldığı için bu durumun 2011-2013 ve 2019-2021 dönemlerinde geçerli olmadığı görülmektedir. Reel açıdan yoksulluk sınırı değişim ve büyüme bileşenlerinin görelî yoksulluktaki değişime olan yüzdesel katkılarının 2011-2013 ve 2013-2015 dönemlerinde birbirine benzer değerleri aldığı görülürken

diğer dönemlerde bu iki bileşenin yüzdesel katkılarının birbirinden farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Büyüme bileşeninin görelî yoksulluktaki değişime olan en düşük yüzdesel katkısı $-29,7$ ile 2017-2019 döneminde gerçekleşirken, en yüksek katkısı $-53,2$ ile 2015-2017 döneminde gerçekleşmiştir. Buna ilaveten nominal olarak ekonomik büyümenin görelî yoksulluktaki değişime -50 'ler civarında olan katkısı, enflasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkisi arındırıldığında -30 civarına kadar gerilemiştir. Yoksulluk sınırı değişim bileşeninin görelî yoksulluktaki değişime en yüksek yüzdesel katkısı ise $64,0$ ile 2017-2019 döneminde gerçekleşirken en düşük yüzdesel katkısı 24 ile 2019-2021 döneminde gerçekleşmiştir. Buna ilaveten hem nominal hem de reel açıdan yeniden dağılım bileşeni, 2011-2013, 2013-2015 ve 2015-2017 dönemlerinde büyüme bileşeninin görelî yoksulluğu azaltıcı katkısını desteklemiş ve bu dönemlerde görelî yoksulluk oranı azalmıştır. Yeniden dağılım bileşeni 2017-2019 ve 2019-2021 dönemlerinde ise yoksulluk sınırındaki değişim bileşeninin görelî yoksulluğu artırıcı katkısını desteklemiştir. Buna bağlı olarak 2017-2019 döneminde yoksulluk oranı artarken, 2019-2021 döneminde neredeyse hiç değişim yaşanmamıştır.

5. Sonuç

Bu çalışmada Türkiye'de 2011-2021 döneminde görelî yoksulluktaki değişimler üzerinde hem nominal hem de reel açıdan ekonomik büyümenin, gelirin yeniden dağılımının ve yoksulluk sınırındaki değişimin etkileri incelenmiştir. Ayrıştırma analizi sonuçları 2011-2013, 2013-2015, 2015-2017, 2019-2021 ve 2011-2021 dönemleri için görelî yoksullukta azalışlar yaşandığını, 2017-2019 döneminde ise artış yaşandığını göstermiştir. Görelî yoksulluktaki bu değişimler üzerinde hem nominal hem de reel açıdan ekonomik büyümenin her zaman azaltıcı bir etkiye sahip olduğu görülürken, yoksulluk sınırındaki değişimin her zaman artırıcı bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Görelî yoksulluktaki değişimler üzerinde gelirin yeniden dağılımının ise bazı dönemlerde azaltıcı bazı dönemlerde artırıcı etkiler yarattığı belirlenmiştir. Bununla birlikte nominal açıdan gelirin yeniden dağılımının görelî yoksulluktaki değişimler üzerinde çok zayıf bir etkiye sahip olduğu görülürken, reel açıdan 2011-2013 ve 2019-2021 dönemlerinde önemli etkilere sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Nominal açıdan görelî yoksulluktaki değişimlere ekonomik büyümenin ve yoksulluk sınırındaki değişimin katkısı yüksek bulunmuş olup bu iki bileşenin yüzdesel katkılarının büyüklükleri de birbirine çok yakın çıkmıştır. Nominal açıdan görelî yoksulluktaki değişimlere

gelirin yeniden dağılım bileşeninin katkısı ise çok sınırlı bir düzeyde kalmıştır. Reel açıdan ise 2011-2013 ve 2017-2019 dönemlerinde görelî yoksulluktaki değişimlere ekonomik büyümenin katkısı görece daha düşük düzeylerde gerçekleşmiştir. Buna göre, bazı dönemlerde ekonomik büyümenin görelî yoksulluktaki değişimler üzerindeki olumlu etkisinin enflasyon tarafından aşağıya çekildiği belirlenmiştir. 2017-2019 döneminde görelî yoksulluktaki değişime ekonomik büyümenin katkısının düşmesi ve gelirin yeniden dağılım bileşeninin katkısının sınırlı düzeyde kalması sonucu yoksulluk sınırındaki değişim bileşeninin katkısı oldukça yüksek bulunmuştur. Buna ilaveten nominal açıdan görelî yoksulluktaki değişimler üzerinde yeniden dağılım bileşeninin katkısının ekonomik büyümenin ve yoksulluk sınırındaki değişim bileşenlerinin katkısını destekleyici bir role sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Reel açıdan ise 2011-2013 ve 2019-2021 dönemlerinde yeniden dağılım bileşeni, görelî yoksulluktaki değişimler üzerinde belirleyici bir rol üstlenmiştir.

Türkiye’de görelî yoksullukla mücadelede en etkili faktör ekonomik büyümedir. Ancak enflasyonun etkileri arındırıldığında ekonomik büyümenin yoksulluğu azaltıcı etkisi düşmektedir. Bu bağlamda Türkiye gibi enflasyonun yüksek olduğu bir ülkede politika yapıcılar tarafından yoksulluğun azaltılmasında sadece ekonomik büyümeyi sağlayacak politikaların gözetilmesi yeterli olmamakla birlikte enflasyonun da düşük düzeylerde tutulmasını sağlayacak politikaların üretilmesi gerekmektedir. Yoksulluğun azaltılması önündeki en büyük engellerden biri de yoksulluk sınırındaki değişimlerdir. Yoksulluk sınırındaki artışlardan alt gelir gruplarındaki bireylerin daha az etkilenmesi için ise adil bölüşüm politikalarının oluşturulması politika yapıcıların temel hedeflerinden biri olmalıdır.

Kaynakça

- Akkoc, U., & Kizilirmak, B. (2021). Household level inflation rates and inflation inequality in Turkey. *Business and Economics Research Journal*, 12(1), 17-32. <http://dx.doi.org/10.20409/berj.2021.308>
- Anwar, T. (2010). Role of growth and inequality in explaining changes in poverty in Pakistan. *The Pakistan Development Review*, 49(1), 1–17.
- Aristondo, O., D'Ambrosio, C., & Lasso de la Vega, C. (2023). Decomposing the changes in poverty: Poverty line and distributional effects. *Bulletin of Economic Research*, 00, 1– 16. <https://doi.org/10.1111/boer.12394>
- Basu, S., & Mallick, S. (2008). When does growth trickle down to the poor? the Indian case. *Cambridge Journal of Economics*, 32(3), 461-477.
- Datt, G., & Ravallion, M. (1992). Growth and redistribution components of changes in poverty measures: A decomposition with applications to Brazil and India in the 1980s, *Journal of Development Economics*, 38(2), 275-295.
- Fan, Z., & Zou, W. (2023). A three-component decomposition of the change in relative poverty: an application to China, *Land*, 12(1), 205. <https://doi.org/10.3390/land12010205>
- Fujii, T. (2017). Dynamic poverty decomposition analysis: an application to the Philippines. *World Development*, 100, 69-84. <http://doi.org/10.1016/j.worlddev.2017.07.031>
- Gürsel, S., & Acar, A. (2015). *Yoksul ile zengin arasındaki enflasyon farkı rekor seviyede*. Betam Araştırma Notu 15/177.
- Kakwani, N. (2000). On measuring growth and inequality components of poverty with application to Thailand. *Journal of Quantitative Economics*, 16(1), 67-80.
- Kakwani, N., Prakash, B., & Son, H. (2000). Growth, inequality, and poverty: An introduction. *Asian Development Review*, 18(2), 1–21.
- Luo, C. (2022). Decomposition analysis of poverty reduction in rural China: 2007–2018, *China & World Economy*, 30(2), 142-166. <https://doi.org/10.1111/cwe.12413>
- Organisation for Economic Co-Operation and Development (2023, March 12). *Poverty rate*. Retrieved March 12, 2023, from <https://data.oecd.org/inequality/poverty-rate.htm>
- Ravallion, M. & Chen, S. (2003). Measuring pro-poor growth, *Economics Letters*, 78, 93–9.
- Reyes, C. M. & Tabuga, A. D. (2011). A note on economic growth, inequality, and poverty in the Philippines (No.2011-30). PIDS Discussion Paper Series.
- Sahoo, P., Biswas, D., & Guha Thakurata, S. (2023). Is growth pro-poor among the states of India? a poverty decomposition exercise during the 2000s. *Social Indicators Research*, 165(1), 107-133. <https://doi.org/10.1007/s11205-022-03006-4>
- Selim, R., & Yıldız, F. (2013, July 22–24). *Pro-poor growth in Turkey*. In ECINEQ Conference, Bari, Italy.
- Shorrocks, A., & Kolenikov, S. (2001). Poverty trends in Russia during the transition, Unpublished manuscript.

- Shorrocks, A.F. (2013). Decomposition procedures for distributional analysis: A unified framework based on the Shapley value, *Journal of Economic Inequality*, 11, 99–126. <https://doi.org/10.1007/s10888-011-9214-z>
- Şeker, S. D., & Jenkins, S. P. (2015). Poverty trends in Turkey, *The Journal of Economic Inequality*, 13(3), 401-424. <https://doi.org/10.1007/s10888-015-9300-8>
- Türkiye İstatistik Kurumu (2023, March 12). *Gelir ve yaşam koşulları araştırması, 2021*, Retrieved March 12, 2023, from <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2021-45581#:~:text=E%C5%9Fde%C4%9Fer%20hanehalk%C4%B1%20kullan%C4%B1labilir%20fert%20medyan,%21%2C3%20olarak%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti>
- World Bank (2023a, March 6). *Poverty statistics*. Retrieved March 6, 2023, from <https://data.worldbank.org/topic/11>
- World Bank (2023b, March 6). *World development indicators*. Retrieved March 6, 2023, from <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=NY.GDP.MKTP.KD.ZG&country=>

EXTENDED ABSTRACT

Over the last quarter of a century, there have been significant declines in absolute poverty worldwide. According to the World Bank (2023a), the absolute poverty rate worldwide has decreased from 39 percent in 1985 to 8.5 percent in 2019. Despite the significant decline in absolute poverty worldwide, there are still countries with high levels of relative poverty and Turkey is one of these countries. According to OECD (2023), Turkey has the ninth highest relative poverty rate among OECD countries with 15 percent in 2019. This is an indication that relative poverty is still an important problem in Turkey.

Economic growth is the main factor that reduces poverty. Although economic growth benefits the poor, another important factor that determines the level of this benefit is income inequality. While the poor benefit less from economic growth in countries with high income inequality, the poor benefit more from economic growth in countries with low income inequality. In this respect, when the economic growth and income inequality statistics of Turkey in recent years are examined, it is seen that according to the World Bank (2023b), a relatively high economic growth rate of 5.8% was achieved on average in the 2011-2021 period, while according to TURKSTAT (2023), the Gini coefficient took a high value of 0.401 in the same period. Thus, it can be said that the high income inequality experienced in Turkey in the 2011-2021 period constitutes an obstacle for the poor to benefit from economic growth.

In a country like Turkey where inflation is high, the positive effect of economic growth on poverty may be realized at a more limited level. This is because for individuals in low-income groups, the positive effect of the increase in income resulting from economic growth on poverty may decrease with high inflation. Moreover, considering that the inflation faced by individuals in lower income groups in Turkey is even higher compared to individuals in upper income groups (Gürsel & Acar, 2015; Akkoç & Kızıllırmak, 2021), the positive effects of economic growth are expected to be even more limited for the poor. In this regard, as stated in Fujii (2017), the positive effects of nominal and real economic growth on poverty may differ, and the poverty-reducing effect of real economic growth on poverty may be lower compared to nominal economic growth.

In addition to economic growth and distributional effects, the change in the poverty line is also considered to be very important in explaining the change in poverty (Fan & Zou, 2023). Since the poverty line changes from year to year, individuals may become poorer over time. In other

words, the increase in income provided by economic growth leads to an increase in the median household disposable equivalent individual income and thus causes the poverty line to rise. However, poverty increases when the increases in the incomes of individuals in lower income groups cannot keep pace with the increase in the poverty line. Accordingly, unlike studies that decompose the change in poverty into two components as economic growth (the effect of the change in mean income) and income redistribution (the effect of the change in income distribution) (Datt & Ravallion, 1992; Fujii, 2017; Kakwani, 2000; Luo, 2022; Shorrocks, 2013; Sahoo et al, 2023; Şeker & Jenkins, 2015), this study aims to decompose the changes in relative poverty in Turkey into three components: economic growth, income redistribution and change in poverty line component in nominal and real terms, by using the decomposition method developed by Fan & Zou (2023) to take into account the change in the poverty line.

The research questions to be answered in the study are as follows: i) what is the effect of economic growth, income redistribution and change in poverty line on the change in relative poverty in nominal and real terms? ii) which of these three components has a higher contribution to the change in relative poverty in nominal and real terms? iii) to what extent does the contribution of economic growth to the change in relative poverty differ in nominal and real terms?

Decomposition analysis results show that relative poverty decreased for the periods 2011-2013, 2013-2015, 2015-2017, 2019-2021, and 2011-2021, while relative poverty increased for the period 2017-2019. Economic growth, both in nominal and real terms, has always had a decreasing effect on these changes in relative poverty, while the change in the poverty line has always had an increasing effect. On the other hand, we find that income redistribution has a decreasing effect in some periods and an increasing effect in other periods on the changes in relative poverty. However, while income redistribution has a weak effect on changes in relative poverty in nominal terms, it has significant effects in the periods 2011-2013 and 2019-2021 in real terms.

The contribution of economic growth and the change in the poverty line to changes in nominal relative poverty was found to be high and the magnitudes of the percentage contributions of these two components were remarkably close to each other. The contribution of the income redistribution component to changes in relative poverty in nominal terms was so limited. In real terms, the contribution of economic growth to changes in relative poverty was relatively lower in the 2011-2013 and 2017-2019 periods. Accordingly, in some periods, the positive effect of

economic growth on changes in relative poverty was mitigated by inflation. In the 2017-2019 period, the contribution of the change in the poverty line was found to be quite high due to the decline in the contribution of economic growth to the change in relative poverty and the limited contribution of income redistribution. In addition, in nominal terms, the contribution of the redistribution component to changes in relative poverty has a supporting role in the contribution of economic growth and the change in the poverty line. In real terms, the redistribution component played a determinant role in the changes in relative poverty in the 2011-2013 and 2019-2021 periods.

The most effective factor in the fight against relative poverty in Turkey is economic growth. However, when the effects of inflation are adjusted, the poverty-reducing effect of economic growth decreases. In this context, in a country like Turkey, where inflation is high, it is not enough for policymakers to pursue policies that will ensure economic growth in reducing poverty, but also policies that will keep inflation at low levels should be produced. One of the biggest obstacles to poverty reduction is the changes in the poverty line. In order for the lower income groups to be less affected by the increases in the poverty line, the establishment of fair distribution policies should be one of the main objectives of policymakers.